

Styret i SPAREBANK 1 HALLINGDAL VALDRES
Postboks 173
3571 ÅL

Vår referanse
24/8799
Deres referanse

25.03.2025

Tilsynsrapport

1 Innledning

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn 10.-11. september 2024 med Sparebank 1 Hallingdal Valdres (heretter omtalt "banken"). Formålet med tilsynet var å belyse og vurdere bankens interne virksomhetsstyring og kredittrisiko, herunder tapsvurderinger iht. IFRS 9. Denne tilsynsrapporten bygger på Finanstilsynets foreløpige rapport fra 6. desember 2024 og styrets tilsvarende fra 30. januar 2025.

2 Finanstilsynets oppsummering

Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken ikke har hatt tilstrekkelig styring og kontroll av bankens kapitalbehov knyttet til høy utlånsvekst og negativ migrasjon i utlånsporteføljen for å sikre at det kombinerte kapitalbufferkravet overholdes. Finanstilsynet har observert enkelte svakheter i etterlevelse av internt bevilgningsrammeverk for lån til næring. Finanstilsynet mener banken ikke i tilstrekkelig grad klarer å identifisere lån med vesentlig økning i kredittrisiko, og har identifisert mangler i bankens rutiner og praksis ved individuelle tapsberegninger.

3 Finanstilsynets vurderinger

3.1 Styrets kontroll med bankens kapitaldekning

3.1.1 Rettslig grunnlag

Banken skal til enhver tid har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av bankens virksomhet, se finansforetaksloven § 13-6 (første ledd.) Styret skal vurdere kapitalbehovet på kort og lang sikt (tredje ledd), og overvåke og styre bankens samlede risiko (fjerde ledd). Gjennom retningslinjer skal styret fastsette hvordan risiko skal identifiseres, styres, overvåkes og kontrolleres (CRR/CRD-forskriften § 35).

Dersom banken bryter kravet til ansvarlig kapital, skal Finanstilsynet informeres om dette innen fem virkedager, se CRR/CRD-forskriften § 10. Banken skal samtidig legge frem en plan som inneholder estimat over inntekter og kostnader og prognose for balansen, og en plan for å øke foretakets kapitaldekning.

Foretaket skal ha en plan for tiltak som kan gjenopprette foretakets finansielle stilling når denne er vesentlig svekket (gjenopprettingsplan)¹. Styret skal fastsette terskelverdier

¹ se finansforetaksloven § 20-5

(gjenopprettingsindikatorer) som viser når banken skal vurdere slike tiltak. Terskelverdiene for kapitaldekning skal fastsettes på et høyere nivå enn summen av minstekrav² og bufferkrav³. Dersom banken overskrider gjenopprettingsindikatorene, skal dette meldes til Finanstilsynet innen to virkedager.

3.1.2 Finanstilsynets observasjoner

Utvikling i, og kontroll på, bankens utlånsvolum er et viktig moment i vurderingen av risiko og fremtidig kapitalbehov. Bankens innrapporterte tall viser at ett-års veksten i utlån til næring økte

Veksten avtok noe fra fjerde kvartal 2023, men var fortsatt høy gjennom første halvår 2024.

Banken har hatt en tilsvarende sterk vekst for utlån til PM. Utlånsveksten til PM økte

Samlet forventning til kapitalnivå for banken inkludert kapitalkravsmargin var 20,8 prosent ved årsskiftet 2023 og bankens kapitaldekning pr samme tidspunkt var 19,8 prosent.

I brev av 13. februar 2024 informerte banken Finanstilsynet om at banken ikke oppfylte det "kombinerte kapitalbufferkravet" ⁴ pr 31. desember 2023. I brev av 16. februar 2024 ba Finanstilsynet styret redegjøre for årsak og forløp til bruddet, oversende risikorapporter og compliancerapporter, samt en kapitalplan som viser økonomisk status og tiltak for å sikre fremtidig etterlevelse av kapitalkravene. Finanstilsynet ba også om en oppdatert gjenopprettelsesplan.

Banken har i ettertid utarbeidet en kapitalplan, og utpekte svakheter i bruk av prognosemodellen for kapitalstyring og negativ migrering i bankens næringsportefølje som årsakene til manglende oppfyllelse av det kombinerte kapitalbufferkravet. Styrets framskrivning av kapitalbehovet har også i enkelte kvartaler basert seg på budsjettert utlånsvekst i stedet for faktisk vekst. Det vises til omtale av observasjoner knyttet til styrets oppfølging av rammer lenger ned i rapporten.

Finanstilsynet mottok bankens reviderte gjenopprettelsesplan 21. mars 2024, som viser at nivået på kapitalindikatorene ("oransje sone") nå er kalibrert på et nivå over samlede minstekrav til kapital og bufferkrav.

3.1.3 Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet finner det kritikkverdig at styret ikke har hatt tilstrekkelig styring og kontroll med risikoutviklingen i banken, sett opp mot bankens kapitalbehov knyttet til høy utlånsvekst og negativ migrasjon i utlånsporteføljen. I periodene med høy utlånsvekst burde styret hatt større oppmerksomhet på kapitalbehovet knyttet til veksten, samt effekten av mulig negativ seleksjon og tap i utlånsporteføljen. Her viser vi også til vurderingen av styrets fastsettelse av styringsrammer og oppfølging rammebrudd, beskrevet under punkt 3.2.

Tiltakene og vurderingene som ble kommunisert til styret i risikorapportene og i egen styresak i 2024, tok i liten grad opp høy utlånsvekst som en årsak til reduksjonen i bankens kapitaldekning. Styret burde påsett at risikorapporteringen inneholder relevant og tidsriktig informasjon og tilpasset bankens styrings- og kontrollordninger (eksempelvis risikorammer eller vekstsmål) for å hensynta den økte veksten gjennom 2023.

² se finansforetaksloven § 14-1 første ledd

³ se Finansforetaksloven § 14-3

⁴ Banken omtaler kapitalbufferkravet pluss forventning til kapitalkravsmargin som kombinert kapitalbufferkrav

Som følge av svakheter i bankens rapportering og oppfølging av risikoutvikling, sammen med for lave gjenopprettingsindikatorer, var ikke banken i stand til å rapportere manglende oppfyllelse av kapitalkrav innen fristen (henholdsvis fem og to virkedager som nevnt over). Det fremgår i svært liten grad av styreprotokollene hvilke diskusjoner som har funnet sted og hvilke vurderinger risiko- og revisjonsutvalget, og styret, har gjort.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret sørge for at banken gjennomfører relevante tiltak for å styrke risikovervåking og kapitalstyring, og at tiltakene implementeres, kontrolleres og dokumenteres. Styret må også sørge for at banken har nok ressurser og kompetanse i første og andre linje for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for, jf. finansforetaksloven § 13-5.

Styret opplyser i sitt tilsvarende at banken har iverksatt en rekke tiltak for å styrke kapitaldekningen, herunder tilbakeholdt utbytte, økt ansvarlig kapital og redusert utlånsvekst for næringsporteføljen. Videre har banken forbedret prognosemodellen for kapitalstyring.

Finanstilsynet noterer at banken siden 31. mars 2024 har oppfylt kapitalkravene inkludert forventet kapitalkravsmargin.

3.2 Styring og kontroll av kredittrisiko

3.2.1 Ramme for PM-vekst

Banken hadde på tidspunktet for tilsynet et måltall for utlånsvekst PM [REDACTED] men ingen risikoramme.

I lys av at andrelinjefunksjonen identifiserte utfordringer med kapitaldekningen andre kvartal 2023, og den høye utlånsveksten på PM, mener Finanstilsynet styret burde tydeliggjøre rammer for PM-vekst. I etterkant av tilsynet har styret etablert rammer for utlånsvekst høsten 2024, og Finanstilsynet registrerer at rammer og måltall fremover vil bli vurdert minimum årlig.

3.2.2 Styring av utlånsvekst og risikoen i næringsporteføljen

Risikorapportene for 2023 viser utvikling i risikoen i næringsporteføljen gjennom året [REDACTED]

Finanstilsynet minner særskilt om økt tapsrisiko som følge av mulig negativ seleksjon når foretakets utlånsvekst over tid er høyere enn markedsvæksten. Økt tapsrisiko krever økt grad av kontrollhandlinger i både første- og andre linjefunksjonene.

I lys av bankens brudd på interne rammer og måltall for næringsporteføljen, mener Finanstilsynet styret burde iverksatt flere tiltak for å sørge for å bringe eksponeringen innenfor rammen innen en gitt tidsperiode. Finanstilsynet har notert at styret nå har bedt administrasjonen om at oppfølging av rammer, måltall og iverksatte tiltak skal fremgå tydeligere i fremtidige risikorapporter.

3.2.3 Finansiering av spekulativ investering i fast eiendom (høyrisiko 150 prosent risikovekt)

Banken har de siste to årene hatt en høy vekst i finansiering av spekulative investeringer i eiendom jf. rundskriv 2/2021⁵. Fra 2. kvartal 2022 til 2. kvartal 2023 økte beregningsgrunnlaget for dette segmentet fra 248 til 840 millioner kroner, noe som økte andelen av samlet beregningsgrunnlag i banken⁶ fra 3 til 10 prosent. Veksten fortsatte i 2023, slik at beregningsgrunnlaget ved utgangen av året var 1 040 millioner kroner.

Banken har i kredittpolicy fastsatt rammer for å styre risikoen i utlån til næring. [REDACTED]

Finanstilsynet har notert at styret etablerte rammer og måltall for engasjementer med 150 prosent risikovekting i august 2024 og at banken pr Q4 2024 er over måltallet, men er innenfor rammen. Finanstilsynet noterer videre at administrasjonen har iverksatt tiltak for å komme på nivå med måltallet.

3.2.4 Finansiering av kunder utenfor bankens historiske primærområde

Finanstilsynet har registrert at Oslo og omegn er blitt lagt til bankens hovedmarkedsområde for utlån til næring. [REDACTED]

Finanstilsynet mener at satsing på lån til næring utenfor det historiske primærområdet vil kreve betydelige ressurser. En omfattende vekst i Oslo-regionen krever også gode analyser og grundig dokumentasjon av kredittvurderinger, i tillegg til gode porteføljeovervåkningssystemer, juridisk kompetanse og vilje og evne til å stille krav overfor kunden dersom kunden skulle få problemer. Finanstilsynet reiser spørsmål om denne satsingen har vært forsvarlig i lys av bankens soliditetssituasjon, og andel utlån i høy risikoklasse.

3.2.5 Gruppering av tilknyttede motparter

Finanstilsynet har kontrollert bankens gruppering av tilknyttede motparter for utlån til næring (ENGA-rapporteringen), og funnet at banken har et høyt antall feil. Finanstilsynet har i sin test av bankens gruppering av tilknyttede motparter lagt til grunn at selskap som eier 50 prosent eller mer av et annet selskap skal grupperes.

Styret har satt flere rammer for å styre konsentrasjonsrisikoen. Feil i gruppering av eksponeringer mot tilknyttede motparter vil påvirke bankens beregning av eksponering mot store engasjementer, og dermed fremstillingen av bankens enkeltkundekonsentrasjon. Det er viktig at styret iverksetter tiltak for bedre etterlevelsen av reglene om gruppering av tilknyttede motparter, og overholder sitt ansvar iht. CRR/CRD-forskriften § 35 om å identifisere, styre, overvåke og kontrollere konsentrasjonsrisikoen i foretaket. Finanstilsynet følger opp dette gjennom en separat tilsynsprosess.

3.2.6 Etterlevelse av internt bevilgningsrammeverk for lån til næring

Kreditsakene skal utgjøre selvstendige vurderingsgrunnlag med helhetlig fremstilling av risikomomentene i den enkelte kredittsak basert på relevante vurderinger av forhåndsdefinerte

⁵ Engasjementer som skal klassifiseres som høyrisiko

⁶ På solonivå

temaer, jf. finansforetaksloven § 13-13 annet ledd. Bankens "Policy for styring av Kredittrisiko PM og næring" setter rammer og beslutningsregler som skal følges.

Finanstilsynet har vurdert flere enkeltengasjementer og har følgende kommentarer:

- Det er mangler i bankens vurderinger av kundens betjeningsevne. [REDACTED]
[REDACTED] I beslutningsnotater fremlagt for Finanstilsynet (eksempelvis [REDACTED] er betjeningsevne og fremtidig kontantstrømmer svakt vurdert. Konkrete kontantstrømbaserte drøftinger av betjeningsevnen og tilhørende sensitivitetsvurderinger og risikovurderinger er mangelfulle.
- Det er svakheter i bankens begrunnelser for å omgå hovedregelen om [REDACTED] egenkapital for å gi kreditt. [REDACTED]
[REDACTED] Finanstilsynet har vurdert flere saker der banken har gitt kreditt til tross for at egenkapitalen er lavere enn [REDACTED] Finanstilsynet mener begrunnelsene for å omgå hovedregelen er mangelfulle. Det vises bl.a. til kredittsakene [REDACTED]
[REDACTED] Eksempelvis er begrunnelsen at foretaket har verdier ut over det som er bokført, uten at dette er nærmere dokumentert.
- [REDACTED]
[REDACTED] Dette gjelder blant annet [REDACTED]
[REDACTED] Finanstilsynet mener at bruken av avdragsfrihet må vurderes grundig i hver enkelt kredittsak.
- Covenants må vurderes individuelt. [REDACTED]
[REDACTED] Finanstilsynet registrerer at banken i stor grad benytter seg av covenants, men at de er lite tilpasset det enkelte engasjement, og det er uklart hvordan de følges opp. Et eksempel er bruk av byggekontrollør. [REDACTED]
[REDACTED] Det er ikke gjort vurdering av dette i kredittsakene Finanstilsynet har vurdert. Dette gjelder blant annet [REDACTED]
[REDACTED]
- Finanstilsynet understreker at i tilfeller hvor banken antar at eieren av foretaket har solid økonomi og kan støtte foretaket økonomisk ved likviditetsutfordringer, må eiers betjeningsevne vurderes, og kausjon bør ved behov innhentes. Finanstilsynet finner at banken i flere kredittsaker har lagt til grunn at eier vil stille opp økonomisk, uten å ha gjort tilstrekkelige vurderinger av dette, eller innhentet kausjon. Finanstilsynet viser til [REDACTED]
[REDACTED] Finanstilsynet understreker at kausjon eller sikkerhet ikke kan dekke inn for manglende betjeningsevne.

Finanstilsynets mener at banken må forbedre kredittsakene med grundigere vurderinger av kundens regnskap og fremtidige kontantstrømmer. Vurderinger knyttet til ulike risikoelementer og renteøkninger er svake og må styrkes. Policybrudd eller avvik fra beslutningsreglene bør kommenteres, og bruk av covenants bør tilpasses hver enkelt sak.

Finanstilsynet merker seg at banken fremover vil ha høy oppmerksomhet på vurdering av kundens betjeningsevne og soliditet. Finanstilsynet noterer at banken har etablert ny rutine for bruk og oppfølging av covenants som bedre tilpasses det enkelte engasjement, særlig ved bruk i større konsernstrukturer som banken finansierer deler av.

3.2.7 Bankens vurdering av betjeningsevne for PM

Finanstilsynet gjennomgikk et utvalg kredittsaker til personkunder ut fra risiko (nye saker, saker med utfordringer i betjeningsevne, saker med høy belåningsgrad, tapssaker mm.) og identifiserte enkelte svakheter i bankens informasjonsgrunnlag for vurdering av betjeningsevne. Finanstilsynet trekker frem følgende eksempler:

- Bonus uten reduksjon lagt til grunn i vurdering av betjeningsevne.
- Avvik i antall biler i SIFO-beregningene og antall billån notert på låntaker.

Finanstilsynets funn ved gjennomgang av et lite utvalg saker, tilsier at banken har behov for å øke presisjonsnivået i kredittvurderingene for å sikre etterlevelse av retningslinjene for beregning av levekostnader.

Finanstilsynet noterer at banken gjennom 2024 har etablert en mal for kredittsaker PM, og endret ansvar for kontroll og gjennomføring av internkontroll av innvilgelse av lån til personkunder.

3.2.8 Vurdering av kundens bærekraftsrisiko ved innvilgelse av kreditt

I behandling av kredittsaker bør banken vurdere sannsynlighet for at kunden kan få finansielle problemer som følge av risikoer knyttet til bærekraft og klima.⁷ Det må vurderes hvordan klimaendringer og overgangen til et lavutslippssamfunn påvirker kundens kontantstrømmer.

Bærekraftsrisiko kan påvirke verdien av eiendeler som er stilt som sikkerhet for bankens utlån. Banken må ta hensyn til at bygg eller eiendeler som banken har pant i, på sikt kan bli ikke-forsikringsbare og at det vil kunne komme endringer i ordningen med naturskadefondet. Banken bør foreta særskilte stresstester/sensitivitetsanalyser som dekker klimarisiko, i form av overgangsrisiko og fysisk risiko i et mer langsiktig perspektiv, jf. EBA/SREP/2021/18 pkt. 4.3.5.

I bankens rutine for oppfølging av klimarisiko i utlånsporteføljen kreves det

Finanstilsynet ber banken om å oppdatere beslutningsreglene og kontrollene i første- og andrelinje slik at de også fanger opp avvik som gjelder innvilgelse til eksisterende kunder.

⁷ Jf. [EBA/GL/2020/06](#) og [Finanstilsynets modul for kredittrisiko](#)

3.3 Etterlevelse av tapsregelverket i IFRS 9

3.3.1 Identifisering av vesentlig økning i kredittrisiko og kredittforringede lån

I tillegg til en PD-modell benytter banken flere kvalitative metoder for å identifisere engasjement med vesentlig økning i kredittrisiko eller kredittforringede utlån. Dette inkluderer også automatisk klassifisering ved overtrekk eller restanse på 30 dager. Eksempler er:

- Rutine for oppføring av engasjement på watchlist. Watchlist inneholder de mest tapsutsatte engasjementene i banken.
- Rutine for UTP⁸-merking
- Rutine for forbearance-merking

Banken definerer mislighold som betalingsmislighold (over 90 dager) eller mislighold på grunn av manuell misligholdsmerking basert på kredittfaglige vurderinger.

Finanstilsynet har registrert økt risiko i utlånsporteføljen. [REDACTED]

Dette kan ha bidratt til økningen i rapportert andel engasjementer i trinn 2 og forbearance. [REDACTED]

Under tilsynet stilte Finanstilsynet likevel spørsmål om enkeltengasjement med økning i kredittrisiko rettidig blir identifisert, og eventuelt vurdert for misligholdsmerking.

Finanstilsynet vil understreke at tersklene og kriteriene som benyttes for å identifisere vesentlig økning i kredittrisiko, herunder forbearance, må overvåkes og justeres om nødvendig. For avdragsfrie lån vil ikke betalingsmislighold avdekkes på samme måte som for lån der avdrag betales. Det kan derfor være nødvendig med en tettere oppfølging av slike kunder.

I tider med økt usikkerhet om den økonomiske utviklingen fremover, må banken være særlig aktsom ved oppfølging av kundenes finansielle situasjon. Finanstilsynet viser til at banken finansierer [REDACTED] et marked som har hatt og har utfordringer.

[REDACTED] Finanstilsynet mener det er flere svakheter i disse vurderingene, og at konsekvensen kan ha vært at lån ikke har blitt flyttet tidsriktig. Finanstilsynets analyser viser at banken har en lavere andel engasjement i trinn 3 sammenlignet med andre banker pr andre kvartal 2024. Finanstilsynet påpeker at oppfølging av engasjementer, herunder korrekt identifisering, merking og behandling av betalingslettelser og -mislighold/UTP, er viktig for å avdekke svekkelser i porteføljekvalitet og bidra til korrekt tapsavsetningsnivå.

⁸ Unlikely To Pay

[REDACTED] Styret bør jevnlig vurdere om etablert rutine fungerer som forventet og fanger opp endringer i kredittrisiko rettidig.

Også kriteriene for å plassere engasjement på watchlist bør tydeliggjøres, og banken bør fastsette rutiner for hvordan engasjement på watchlist skal følges opp.

Finanstilsynet har analysert omfanget av kunder som har gått i mislighold fra trinn 1 [REDACTED] [REDACTED] Finanstilsynet registrerer at flere kunder migrerte direkte fra trinn 1 til trinn 3 (f.eks. [REDACTED])

[REDACTED] Dette er, etter Finanstilsynets syn, indikasjoner på svakheter i rettidig identifisering av økt kredittrisiko, og underbygger behovet for å forbedre prosessene for å identifisere økt kredittrisiko.

Banken har mulighet for å overstyre engasjement som iht. egne regler er overført til trinn 2 på bakgrunn av [REDACTED] Finanstilsynet har notert at flere engasjement er overstyrt basert på et skjønnsmessig faktagrunnlag jf. [REDACTED] [REDACTED] Finanstilsynets syn er at overstyringene er basert på et svakt grunnlag.

Finanstilsynet ber styret fortsette arbeidet med å styrke rutine for dokumentasjon av vurderinger og kriterier for å identifisere og vurdere vesentlig økning i kredittrisiko, samt om lån er kredittforringet. Videre må styret påse at det er tilstrekkelig uavhengighet i beslutningen om merkingen av slike engasjementer og overstyring av overføring av engasjement til trinn 2.

Finanstilsynet viser også til at IFRS 9 legger til grunn at vurdering av om kredittrisikoen har økt vesentlig, bør gjøres for grupper av utlån dersom enkelte faktorer ikke kan identifiseres på enkeltlån, jf. IFRS 9 B5.5.16.

3.3.2 Rutine for - og praksis ved individuelle tapsberegninger

For engasjementer der forventet tap ikke er basert på en modellberegning, beregnes forventet kredittap for hver enkelt kunde individuelt. Finanstilsynet har følgende kommentarer til bankens beregning av forventet kredittap i trinn 3:

[REDACTED] Det er uklart for Finanstilsynet hvordan det begrunnes og dokumenteres om et engasjement påfører banken tap [REDACTED]

[REDACTED] Finanstilsynet ber styret tydeliggjøre rutine.

Finanstilsynet har videre merket seg at banken på tilsynstidspunktet ikke neddiskonterte forventede kontantstrømmer ved individuelle tapsberegninger, men at rutinen nå er endret.

I et scenario med konkurs og kontrollert avvikling kan det medgå betydelig tid før banken mottar oppgjør. Med dagens rente vil effekten kunne være betydelig. Finanstilsynet viser til IFRS 9.5.5.17b som stiller krav om at tidsverdien av penger gjenspeiles i forventet kredittap.

Kopi av tilsynsrapporten bes sendt til bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

May Camilla Bruun-Kallum
seksjonsleder

Ove Holstangen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.